Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکيو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتګار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلی، ستاسي مخې ته ږدو امید لرو چې د ادب مینان به يې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعر يو ځل بيا د پښتو ژبې ادیبانو ته د اقتفا او پيرو لپاره له دې هيلې سره وړاندې کوو چې زمونږ ځوان شاعران به د خپلو لويو استادانو په پله پل کيږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پيرو کې ليکنې کوي، خپل اشعار مونږ ته په لاندې آدرس رالېږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نيسو دا تاسې او دا هم ستاسې ادبي سوغات.

ستاسې شعرونو ته سترګې په لار
د "هيواد" مسئوله ډله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتګار

ټولونه، سریزه او یادونې

محرم الحرام ۱۴۲۳

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمجموعي پېژندنه

نوم: ادبي سوغات
ټولونه، سريزه او يادوني: د سرمحقق خدمتگار
ناشر: الفت اکاډمي
مهتمم: عبدالرحيم بختانى
کمپوز: شفق
دچاپ نيټه: مارچ ۲۰۰۲ م
دچاپ ځاى: دانش کتابتون
شمير: يو زر نسخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء:

دفلسفي سیاسي دقیق نظر خاوند
دانشمند لیکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سید شمس الدین مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتګار بختانی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

ددې مجموعې حــجم ډیر وړوکی دی، مګـر په معـــــنوي لحاظ ډیر لـــــوی او لــــوړ ارزښت لـــري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمـکه غــزل لیکي، الفــت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمــــزه صاحب یې رنګ او خوند زیاتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بیا بختانی صاحب ترې د ګلو ګېډۍ جوړوي او د خپرولو لپاره یــې ځــولۍ غــوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لویه خبره ده.

ښايي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وګوري، دعالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئینان یې قــدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډیره خوشحالۍ، په دې ګلورین پسرلي کښې، د ادب دا رنګینه پانه، د مـشرانو دا رنګین سـوغات د هــــیواد د رنګارنګو ګلونو له خوږو ورږمو سره یو ځای خپروو او وایو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتګار ته د نورو فرهنګي خدمتونو له زيات توفيق سره خير او برکت ورکړي. آمـــــــــــــين

میرویس الفـت

الفت اکاډمي – د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه درې خبرې

۱ - له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنډه سريزه وليکله. د افغانستان د ليکوالو ټولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فيصله وکړه چې د (ژوندون) مجلې د هديې په توګه دې چاپ شي مجموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مګر ډير افسوس چې د مجلې يا انجمن د ځينو کارمندانو د سبوتاژ لامله د انجمن رسمي فيصله عملي نه شوه. په داسې حال کښې چې زه پخپله د همدغې ټولنې د رياست لومړی مرستيال او منشي هم وم ....

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷ ، زه په پيښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چه افغاني ليکوال شاعران ياران دوستان وګورم. د پوهنتون د ادبياتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشيد ، چه نوی مهاجر شوی و ، هم هلته کار کاوه. ما سره يې (ادبي سوغات) وليد ، خوښ يې شو ، له ما څخه يې واخست، ويل يې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسته. راغلم. بيا اوړی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چه استاد رشيد کابل ته راغلی او بيا هندوستان ته ځي. د ډيلي د جواهرلعل نهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبياتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه ليدی شو او ولاړ. تر اوسه يې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهيږم چه مجموعه يې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش دحوت په ۲ـ۵ ورځو کښې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وريدل، ما په کور کښې په خپلو زړو کاغذونو ګوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډيره تنه وه او د لوستلو نه وه ما له سره وليکله او د چاپولو په فکرکښې يې شوم.

پرون، ښاغلي ميرويس الفت ته مې دا کيسه وکړه هغه په ورين تندي وويل: "بې غمه اوسه!".

- ښايې چه ګران لوستونکي، ددې لنډ داستان په نتيجه کښې، دې ته هم رسيدلي وي چې دلته ديوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاريخ په کوم کولتوري معيار کې واقع يو ؟

فاعتبروا يااولی الالباب

خدمتګار بختانی

بختان کلی – د ۱۳۸۰ دحوت شلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

دپښتو ډیر ښاغلي او منلي شاعران تیر شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه یې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډایه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعــر دی او شعـرونه یې بل رنګ تاثیر لري. پښــتانه هغه لســان الغیب بولي، په دیوان یې فال نیسي، په شعر یې استشهاد کوي او د "بابا" په ســتر لقب یې نمانځي.

شعر پیژندونکي د رحمان بابا شــعر "ســهل ممتنع" ګڼي او ډیرو شاعرانو د هغه د ډیرو شعرونو اقتفــا کـــــــړې ده.

د هــغه پر مزار، په ادبي غــونډو، راډیــوګانو او خــپرونو کښې،هر پسرلی د رحمان بابا کالیزې مشاعرې کــیږي. دغه مشاعرې زیاتره، د هغه د هنر او شخصیت په یادونو او ســتاینو درنښت مومي او د هــغه د ځینو شعرونو په پیروئ ښــکلې کــیږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبیاتو د تاریخ د رحمان پیژندنې د فصل یوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پریږدو او یواځې د رحمان بابا یو غزل او د هغه د اقتفا د لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی ادیب او شاعر مرحوم ګل پاچا الفت پیل کړی دی. یو وخت هغه د "روزګار" جریدې ته یو لیک، د رحمان بابا یو غزل او د هغه په پیروئ د محترم سید شمس الدین مجــروح، ښاغلي امیر حمــزه شینواري او خپل شعرونه ولیږل. دا "ادبي سوغات" د روزګار د جـریدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵مې (د ۱۹۷۱ م د مــئی پنځمې) نیټې په ګڼه کښې خــپور شو. د همدې ورځې په مازیګر، ما د جـریدې دغه ګڼه واخیستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جـریدې ادارې ته وســپاره چې په بله ګڼه کښې چاپ شو او بیا د هیواد ځو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخیستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعـرونه مې پرې زیات کړل په دې ډول یوه ښـــکلې رنګــینه ګلـــګیډۍ ترې جـوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شعرونو کښې سربېره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپېريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کيږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې څرګنديږي. په دې ډول ارزيابيو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه ګڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروئ وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي ګلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنګين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلئ او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي
ستاسو خدمتګار عبدالله بختانی
د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الفت لیک

ښاغلي فرند[1] د روزګار مسئول مدیر صاحب!

هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب[2] په متحده عربي جمهوریت[3] کښې د افغانستان سفیر و، ما ته یې د ادبي سوغات په توګه خپل یو شعر را واستاوه چه د رحمان بابا د دې شعر په پیروئ لیکل شوې و:

ډیر عمر مې تیر کړ ببهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه یو شعر ولیکه او هغه ته مې ولیږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه یې ولیدل، هغه هم یو شعر ولیکه او په دغه مشاعره کې یې برخه واخسته. ورم کال[4] چه د پیښورمشهور شاعران او لیکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بیرته تګ په وخت کښې یې د خدای پامانئ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې مشاعره کښې به ګډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښایي چه د هغه ځای مصروفیتونو دا وعده هیره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسیدل.

دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزګار جریدې ته د نشر دپاره در استوم. ګوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
الفت

یادوني:

۱ — محمد یوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو څخه دی. لوړ تحصیلات لري په دغه وخت کې یې د روزګار اوه نیزه بې طرفه جریده چلوله.

۲ — ښاغلي محترم سید شمس الدین مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او لیکوال

۳ — مصر

۴ — ۱۳۴۸ هـ ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېهوده عمر (۱)

ډېر عمر مې تېر کړ بېهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

هیڅ مې حاصل نه کړه په شیخئ او په تقوا کښې
پس له دې مې وار دی هر څه (۲) شي په میخانه

شیخ و شیخي ورد او (۳) وظیفه او ذکر فکر
زه او ساقي جام وباده چنګ وترانه

زه و زاهدانو ته حیران یم دوی و ما ته
دیوانه بده خندد و ده به دیوانه

ګنج د درو(۴) ځار(۵) شه د عاشق تر ځاځکي اوښو(۶)
نه خروار د عقل نه د عشق یوه دانه

تیغ د یار له لاسه په مرئ دعاشقانو
هسې لذت کا لکه د میو پیمانه(۷)

خدای لره به درشم په سودا د یار له مخه
بل مقصود مې نشته په کعبه په بتخانه

زه له ډېرې مینې په تش بوی د یار شیدا یم(۸)
تل د لندو ختو اوبه لړ وی بهانه(۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکــه زاهــد زهـــد کـاد يـــو جــــنت د پـاره
ســـــر ښـــندلـی نه شــــي پـه اوربـــــل د جـانانه

ګـوره د منـصـور هسې په دار[10] نـه شې رحــــمانـه!
بــې نــام و نشــــان شــــه کـه يې غــوارې نشـــانه

رحمان بابا

یادونې:

(۱) – د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښايي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پيژندونکې و. دا شعر يې هم په ډير دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د ديوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کيږي.

(۲) – چاپي ديوان: چې

(۳) – چاپي ديوان: و

(۴) – د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبيه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي ديوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخيست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوښکو) تشبيه څرګنده ده او د دوهمې مصرعې (خروار د عقل) د لومړۍ مصرعې (ګنج د درو) او د دوهمې مصرعې (دعشق يوه دانه) د لومړۍ مصرعې (د اوښکو څاڅکي) پورې ارتباط نيسي.

(۵) – په دواړو متنونو کې: راز

(۶) – چاپي ديوان: اوښکو

(۷) – چاپي ديوان: هسې لذت کاندي جوړ د ميو پيمانه

(۸) – چاپي ديوان: شوم

(۹) – چاپي ديوان: تل د لمدو ختو لړ اوبه دي بهانه

(۱۰) – اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطي ده

(۱۱) – چاپي ديوان: بله نشانه

وګورئ:

د ذکر شوي ديوان ۱۷۱/۲ مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښیمانه

سترګې مې دي ورېږي د زړه کور مې ویرانه
حلق مری مې وچه غواړم ډکه پیمانه

ای ساقي باداره! زما لاس او ستا لمن ده نور
بیا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې ستړی په لوستلو د کتاب کړ
هیڅ د حقیقت ور پکښې نه وه نشانه

لاړمه بازار ته چال چلند یې چل و ول و ټول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل[۱] ته د مشرانو هلته غونډه وه
زوږ شور او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سیاست میدان میره خوشې سراب و
لاړمه په طمع د اوبو زه دیوانه

لاړمه مسجد ته مدرسې ته ور دننه شوم
هلته قیل و قال و په روا په روا نه[۲]

قول که عمل که فکر او خیال دی ټولنه کښې
هر څه کښې پرته د یوه د وهم زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېناستمه کور کښې خېلخانې مې راته وویل:
ځه! [3] دلته دې نشته نور نه آب او نه دانه

اوس مې پناه راوړه ستاسو سیمې ته، رندانو!
دا د هر چا کور دی، خرابات او میخانه

دا چې مې د درد علاج نه عقل نه تدبیر وکړ
ولې نو ځان خلاص ورځنې نه کړم مردانه

غواړم د مستئ ښکلې دنیا چه هلته نشته دی
چل فریب نه مکر نه ریا نه بهانه

مینه غواړم ساز غواړم سرود غواړم نڅا غواړم
ډکه خوله خندا او سترګې مستې جانانه

ما نیولی پیر رحمان امام د شاعرانو
وایم په حجره کښې د ده ښکلې ترانه

«ټول عمر مې تیر شو بیهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه»

سید شمس الدین مجروح

یادونې:

(۱) — وستل: د کلي مخې ته د خلکو د ټولیدو او جرګې ځای.

(۲) — ناروا

(۳) — په اصل کښې: زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رندانه نظر[۱]

هر څه بل راز وینم بیا نظر شو رندانه
و مې لیده تشه دا د عقل پیمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصیحتونه
ووایه شاعره! حقیقت بې باکانه

شیخ دې خپله ږیره کړي شانه د بل د پاره
ما دی زړه بایللی په اوربل د جانانه

چېرته سپینه ږیره چېرته ول ول توري زلفې؟
چېرته د بوډا تګ چېرته تګ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ما ته کافي یوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهله
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ډېر په تنګ یم
غواړمه ژوندون لږ څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځیر ځیر چه وکتل سیاستونه
مکر و، فریب و، غولول ماهرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي به ډير ښه لال (۲) د سياست د ښامار خوله کښې
ورشه کــه لـــرې مــنتر افسون ســـاحــرانه

مـه غـــوارې لـه مـا نه ســياسي مـهارتــونـه
راغـــلمه پاک زړې ســــياست نه بيــــګانه

هغـه چـه د وخت حـاکـــم تـه وايـي زمـــامـدار
ځـــانتــه قـــايلـــيږي په جلب او ګاوخـــــانه

کلـه آزاديـــږي د عـــمـرو اســير فـــکـرونـه؟
خـــداى دې د چـــا نـــه کـــړي ذهنيت (۳) غلامانه

وايـي غـــلامـــان په غـــلامئ باداران شـــوي
واوره د مـــحـــمـــود او ايـــازانـــو افســـانه

مـونـږ لا اســـيران يـو د خـانـانـو د پـيـرانـو
يــو د مـــکـر دام لـــري او بـل يـي زولانــه

ګـــرځـوي پـه لاس کښې د تســبو دانــې مــدام
مــه وايــه چــه دام د زاهـــــد نه لـري دانــه

وږي يـــو بـــربنـډ يو خـــواري ده زمونږ په برخه
بـرخــه د ځـــو تنـو عــياشي بې شـــرمـانــه

نــه لـري د جـــوار دانــې پــه کـور کښــې دهــقانان
تــل د آغـــا کـــور کښــې د کــباب پتـــه دانــه

ډيــر خــلـک پــه بند کښې دي د لـــږو صـاحبانو
خـان او بيـګ لــري د طلســـمونو جـيلخـانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه شـي پـه چـل ول لـه اسـارته خـلاصـيدلی
يـو اقـدام پـکار دی رنـدانه او مـردانـه

دا د خـان نـوکـر کـه هـر څـه بـد وايـي الفت تـه
غـواړم لـه آزادو قضـاوت آزادانـه

ګل پاچا الفت

يادونې:

(۱) – په روزګار کښې د حمزه صاحب شعر د مخه او ورپسې د الفت صاحب چاپ شوی دی. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه دغسې ترتيب کړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځکه چه د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دی.

(۲) – **لعل**، پښتانه (لال) بولي. دلته دغه معنا څرګنده ده د ښامار په خوله کښې لعل د پخوانو فولکلوري افسانو يو مضمون دی. لال، په فارسي کښې ګونګي ته هم وايي دا دې ته هم اشاره کيدی شي چه د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې ګونګي او تړتړي وو. سمه او څرګنده خبره يې نه کوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلک تير ايستل.

(۳) – په اصل کښې: خدای دې چا نکړی ذهر نهيت. چه دا څرګنده طباعتي غلطي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ولیکه قلمه! یو غزل ښه جانانه
پریږده چه ویېږي دا دوه ژبې زمانه

مینه د زلفانو بې له خاله (پښیماني)[۲] شي
نه ورتله (تش دام) [۳] ته وي چه نه لري دانه

پورته شه بیان په افسانه کښې حقیقت کړه!
بیا له حقیقت نه راښکاره کړه افسانه

چیرته جمیعت چه پریشانی دې ده په برخه
ښکلیه جوړوم دې د کمځیو بهانه

خوی چه د ساقي مې دریابي غوندې ښکاریږي
نن مې جوړ په کار شوه لغزشونه مستانه

تا چه کړه را وړاندې ما په نه زړه ورته لاس کړو
لاړه ساقي لاړه په دې منځ کښې پیمانه

حسن هغه یو دی چه په هر محل کښې ښکاري
ځان چه غورځوي په هره شمعه پروانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـا خـو دا خـپـل غـږ راته پردې غوندې ښـکارېږي
یـا مـې جــــــنـون وکــــړه ابـتـدا پـه ویــــرانـه

شـیخه ! د ربښـتیا ویـل په خـوند به هـــله پوه شې
سـتا چـه د حمـــــــــزه غوندې مشرب شي رندانه

امیر حمزه شینواری

یادونې:

(۱) — په روزګار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهیږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهیږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بیا (غزل) لیکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړ.

(۲) – د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) – د روزګار د جریدې د لیکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مګر اوسنې عنوان یې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا په اقتفا
دالفت صاحب په مننه

تشه ترانه

چاته چه کعبه وي دستانه او اسانه
مه غواړئ هغو ځنې خبرې رندانه

ژبه چه شي غوره په اغا! بلې! صاحب باندې
نه شي چليدی بیا په رښتیا صادقانه

غله زمونږ د مال و د ناموس او د ابرو دلته
غواړي عزتونه مونږ نه هم احمقانه

نس ډکوي دلته مګر زړه يې امريکې وړی
خدايه! له وطنه هيڅوک مه کړې بيګانه

څو پورې به نورو لره ګورو او پسخيږو مونږ؟
راشئ چه ودانه کړو دا خپله ويرانه

دې ماړه هيواد کښې به تر څو پورې مونږ وږي يو؟
وباسئ د غلو له جيبه پټه خزانه

خلک مو په کليو کښې ړنديږي د شرمبو پسې
غواړي څوک په کومو سترګو ډکه پيمانه

عصر د سپوږمۍ کښې لا سپوږمۍ مې په کيږدئ ده
دا يو حقيقت دی نه چه هسې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کیږي هیچېږي په یو ګل پسرلې نه کیږي [1]
راشئ چه کړو جوړه له وطن نه ګلخانه

پیر د زمانې کښې څه توندي په توندئ راوله
عمر ضایع مه کړه بیهوده په زمانه

مینه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ایثار غواړي
نه شي جوړیدی وطن په تشه ترانه

مینه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډئ غواړي
دا ده د اولس د ارماندونه نشانه

زر او سل خبرې سر یې یو: دا خلک کار غواړي [2]
خو - جوړه له سرکار شوه د خبرو کارخانه

څوک چه وي کاهل نو دا ملت به هم جاهل ګڼي
"دیوانه به ده خندد و ده به دیوانه"

څو چه خلک مست شي د وطن په محبت باندې
ولیکه شعرونه بختانیه! مستانه

عبدالله بختانی

یادونې:

(۱) – په یو ګل نه پسرلی کیږي. (پښتو متل)
(۲) – سل خبرې سر یې یو .... (پښتو متل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړګـــــــيه!

پـــــورتـــه شـــه زړګـــيه غـــزل وايـــه مســـــتانه!
ګـــــډا کــــــوه! نڅـــــاکــــــوه! ديـــوانه ديـوانـــه

دلـــته هـــوښـــياري، شعـــــور، احساس څه حاصل نه لري
ځـــه مســـــتانه ګـــرځه پـــه ويــــــرانه ويـــرانـــه

دتـــل ژونـــدون دپـــاره شـــهامت او شـــجاعت وکـــــړه!
دحســـن پـــه ډيـــوه بانـــدې خـــپل ځان کـــړه پـــــروانه

ژونـــد د حـــــرکت او د خـــــدمت حقـــــيقي نـــوم دی
وســــــوزه پــــــه اور بـــــانـــدې د بتـــــو بتـــخانه

ســـتا پـــه مـــال دولـــت بـــانـــدې نـــور ځـــوانـــان مســـتي کـــوي
پـــاڅـــه ورشـــــه وګـــوره د مــــــــــيو ميـــــخانـــه

پـــه مـــړو مـــړو کـــتلو کښـــې د غـــم نه بل څه نشـــــته دی
ځـه ســاقـي نـــه واخـــله د ســـــرو ســــترګو پيــــمانه

مســــت شـــه پـــه مســـتۍ کښـــې په رقيب باندې حمله وکړه!
ځـــان ورځـــينې خـــــلاص کـــــړه د نيشــــــې پـــه بهـــانـــه

لاړ شـــه خـــــرابات تـــه لـــه رندانـــو ســـــره يـــوځـــای شـــه
مـــاتـــې کــــــــــړه پښـــــو نـــه دې د طـــمـــعـــې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځه لــــکه انســــان غــونـدې له خــــلکو سره انس وکړه!
پــریــږده چــه زاهـــــد لــه خــــــلکو ناست وي بیـــګانه

شـــیخ چــه د خـــپل مـــیخ د کلـــکولو دم دعـا کـــوی
تــه هــم خــپل ســـر کښـــیږده د مـــیخـور پـــه استانه

دنیـا پــه حـقیقت کښې آزاد ژونـد تــه پیــدا شـــوېده
ژونـد د انســـان خــــوند کـــړي پــه ربښـــتیا ازادانه

دوره د ژونــدانـــه خـــو پـــه هــــر قســم تیـریدونکې ده
ښــه ژونــــدون هغــه دی چــه یــې کــړې عـــا قـــلانـــه

تــا کـــه پــه (مســـتۍ) کـښـــې د عـــزت دپــاره کار کـــړل
اوس بـــه درنــــه جــــــــورږه وه د درو دردانـــــه

ویـــارمـــه چــه تــه هــم د مســـتانو ســـره یــار شــوې
پــه ګـــډ اواز بــه وایـــو د غمـــونـــو تــــرانــــه

چــل ول او غــــولــولــو تــه رقیب چـــه ســیاست وایي
پـــه خـــپله یـــې خـــپل ځـــان کـــړ د غــنمو سیاه دانه

ګفـــتار دې پـــه یـــو رنګ (دی او) کــردار دې پــه بــل رنګ
اخـــر بـــه غــوبـل جــوړ کـــړې دا دوه رنګې زمـانـــه

باور وایـــي مــلګـرو د ژونــدون ښـــکلا خـــو فکــر دی
راځـــئ چــــه اول ړنګـــه کـــړو د فــــکر جـــیلخـــانـــه

سـید رحمان باور رحــیمي
روزګار جریده، ۳۱مه ګڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

آب و دانه

واوښتې [۱] پېړئ شوه رانه تيره زمانه
نښتی یم د تمې د دامونو په دانه

نه مې متې کار کړي نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنګ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپوري خاندي زلميتوب راته ويرونه کړي
څکم د زړګي وينې پيمانه په پيمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنګې بلا يې ته
نه متاع د دين شوم نه د دهر فرزانه

هيڅ مې حاصل نه کړو په دې ډېرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندې شو ذهنيت غلامانه

اب مې د مخ ويورلو يوې خيتې دپاره
اور دې په نصيب شي او په دې اب و دانه

ډير يم غولولې دی ژونديو زيارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته ګريوان څيرې کړم؟
يومې غوښې غواړي بل هډوکي شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سيند يمه اخستې توفانونو مرګانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـــور غـــمونــه څـه کـــړې؟ مـا ســـره غـم ددې خـبرې دی:
مـــرې د ننــګ غـــیرت د جـــوشـــه ډکــــه تـــرانه

زړه تــه رانـــژدې شـــه چـــه د زړه پـــه غـــوږو واورې څه
دا خـــبرې نـــه شـــې په نـــاول او افـــــسانــــه

بخـــت مې د ســـیزلو او تنــــدی مې د داغـــلو دی
نـــور مـــې د ځـــان نـــه کـــړه رانـــه خپل شـــو بیګانه

نـه هـغه خمـــار شــــته نه غـــرور په سـر کښې پاته دی
نـه هـغه ســاقـې شـــــته نـه بـــاده او میـــــخانه

زه او زړه ســـره پـــاته په حـــیرانه حیرانئ کښې یو
دیـــوانه بـــه ده خـــــند و ده به دیـــوانه

ګـــوره ســـیندنیه! خـــپله خـــوله درته بلا نه شي
مکـــړه دا د ژونـــد خـــبرې هـــسې رنـــدانه

ســـیندنی
روزګار جریده، ۳۲مه ګڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

یادونه:

(۱) – په اصل کښې: راوختې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ترانه

نه تيروم عمر بيهوده په زمانه
نه کومه زه د ليونو غوندې کانه

درومه نامراده ساقي وچې شونډې ښه يمه
مه ښوروه ماته کوزړې او پيمانه

زه چه لا د ځښلو ګوټ اوبه ګړي کې نه لرم
شم په کومو سترګو به ديره په ميخانه

بې د يار د وروځو له محرابه به هيڅکله
هسک سر ښکته نه کړمه په بله استانه

نن چه د هوښيارو ګريوانونه ريتې پيتې شول
پوه په دغه راز و له پخوا نه ديوانه

زه به زمانې ستا د سيلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وايي که ته يې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه ګډ او وډ نه کړم
وبه نه خورم نوره د ژوندون آب و دانه

زه به يې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سروته زه شوم نذرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په باده مست نه يم ساقي! نه دې منت وړمه
زه يم د ازل په ميو هسې مستانه

ماصياده! ستا دټګۍ لومې ښې ليدلي دي
ځه! بل خوا اوار کړه د فريب دام و دانه

زه قفس د مينې که په ساز نور سوزوی نه شم
خاورې او ايرې به کړمه خپله اشيانه

نوک او ورئ به بيلې څنګه څوک د يو وجود کاندي
څومره ښه په ځای ده دا خبره اميانه(۱)

هرڅوک بدلولې په تدبير سره تقدير شي خپل
څوک چه وايي نه! ده يوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر (۲) ډير داغونه اتشين لرم
څه به کړم خندا خماري سترګې جانانه

څنګه به د مخ رڼا په زلفو رانه پټه کړي
زه په دغه فن کښې يم استاد د پروانه

ډيره ترې ښوروا د خپلو متو په محنت ښه ده
زار خوړلی ښه دی نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فکر په ازادو وزرو الوزم
ما شکولې وخته دا د تمې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته که "مرګ" وایې هم په نره ژبه یې ووایه
خدایږو که مې خوښ شي دا خویونه زنانه[۳]

کله څوک د دار په سر د حق ناره کولې شي
خوښ مې د منصور دغه صفت شو مردانه

زه دعشق په لاره کښې له خپله سره تیر یمه
پوچ پروا مې نشته دی په خیل او خیلخانه

تا که د خپل ملک[۴] د خزانو سحر مات کړې وای
وه به په قدم قدم کښې ګنج او خزانه

زه مجنون د قام او د وطن یم د لیلا نه یم
کړم به په جنت بدله دغه ویرانه

راشه! په خیر راغلې! ښه چه مل د لیونو شولې
دلته مونږ کښې نشته څوک د مینې بېګانه

پورته شه! اوچت شه! په همت د کهکشان په لور
مه لټوه خاوره کښې د ستورو نښانه

جوړ به د اسمان سپوږمۍ امیل ورنه د غاړې کړې
څوک که ورته یوسي زما دغه ترانه

نصرالله حافظ

یادونې:
د شعر ماخذ: نصرالله حافظ، د شمشاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ماخذ کښې تر عنوان وروسته ليکل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليکلې دې چه وايي

ډير عمر مې تير کړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه کړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي کړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لړ کښې شعر ليکلې او هغه وخت ما دغه شعر د " زيري" جريدې ته ورکړ او هلته چاپ شو. او د" شمساد له هسکې څوکې" په مجموعه کښې هم شته"

کله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش کال د کليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيټې په ۳۱ مه ګڼه کښې دغه قصيده ومونده نو دواړه مې سره پرتله کړه او دا توپيرونه پکښې څرګند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري کښې دا بيت هم شته

خدايږو که به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مـړ اس کـه ووهـې هـر څـو پـه تـازيـانـه

(۲) په زيري کښې: د هجر

(۳) په زيري کښې: طفلانه

(۴) په زيري کښې: (دخپل ملک) پرځای (دوطن) او په دوهمه مصرع کښې د (وه به په قدم قدم.....) پر ځای (اوس به د قدم قدم.....)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جېلخانې خوب

خوب وينم عالمه! که يې څوک راکړي مانه(۱)
پروت يم سر مې ايښې د خپل يار په زنګانه

خوب وينم چه پورته په هوا لکه د باز شومه
کښېناستم په بام د محمود سترګې د اياز شومه
پورته د خاموش زړګي نه خوږ د مينې ساز شومه
خرڅه مې په حورو کړه د ډمو زمانه

خوب وينم چه ناست يم د جيندي(۲) په يخه غاړه
شاه مې سويلو کښې لکه سره شمعه ولاړه
سرې شونډې موسکۍ شوه ماتی(۳) وې چه ژاړه ژاړه!
څکه دې د زړه وينې دا شراب دي مستانه

خوب وينم چه باغ دی د ګلونو او ماښام دی
سرې سترګې ساقي د ساقي سرو ګوتو کښې جام دی
لاس په سيتار پروت لېونی مست لکه خيام دی
اړئ(۴) پرې نرئ نرئ د مينې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب وینم چه سپینه سپوږمۍ پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شوندو کښې شراب او په کوکۍ کښې قضا راغلله
سور خمار یې راکړ پیمانه په پیمانه

خوب وینم چه پټ شوم په نسیم کښې بهر لاړمه
خوا له د جانان لکه د مینې نظر لاړمه
سترګو د دلدار له لکه خوب د سحر(۵) لاړمه
یو شرنګ کښې مې لوټ کړه د غمونو خزانه

خوب وینم چه زه لکه لولکه په سیل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبیل ووتم
تاو د سپینې غاړې د لیلا په امیل ووتم
پټ مې ورته ووې سلامونه جانانه

خوب وینم چه پورته لکه چیغه د منصور شومه
یا یو موټې خاوره وم یا لوی دریاب د نور شومه
خو بانګ د سحر وشو زه را ویښ شوم کر و کور شومه
خوب یووړل خوبونه را ژوندئ شوه زمانه
وې: پریوزه لېونیه! تېروه دې جېلخانه! (۶)

عبدالغني خان
حیدراباد جیل – ۱۹۴۸ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونې:

(۱) مانه – مانا، معنا، معنی – زما په ماخذ کښې معنی
(۲) جیندي – د هشنغر د مینځ هغه سیند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي یې په غاړه پراته دي.
(۳) تی – ته یې.
(۴) اړئ – اړوي.
(۵) زما په ماخذ کښې صحرا
(۶) د شعر ماخذ د غني خان کلیات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م – ۴۷۳ م مخ

دا شعر د «ادبي سوغات» د مشاعرې نه د مخه ویل شوی دی په وزن او قافیه کښې د رحمان بابا د شعر پیروي پکښې شوې ده، مګر په لږ توپیر. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربیته ده. په پیرویو، اقتفاګانو او مشاعرو کښې دا کار جایز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخیست.

دا چهاربیته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بیا بیا خپره شوې او سندرغاړو هم بیا بیا اورولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــــزل

هــر څــو کــه مــې وازمــايــي دا ســـــتا په يارانه
اف د شـــــکايت بــــــه مـــــې وانــــــه وري زمانه

زه دا ســـــتا د مســــتو ســــترګو هغه خــمار نه يمه
کــــوم چـې يــې چـــاره کــولـــى نـــه شي پيمانه

په ښـــپو کښې مې پـــرتې دا ســـتا د مينې زولنې دي
دا چـــه لــــېونـــى يــم نــه يــم ســر پــه ويــرانه

څــوک چــه خپل ټول ژوند يوې شــېبې رڼا ته بخښي
زه يـــم ســـتا د مـــخ شمعې ته هـــغه پــروانه

حــور، غــلــمان او واړه جــنتونه دې د شـــيخ وي
زمـــا دې يــو پــوزى ځــاى ســتا پـه ښکلې استانه

دا چـــه مــې ښــکلا ســره کلام دى پېيل شــوى
دى ســــتا د جـــمال تفســير مې هـــره تــرانه

ورکـــړه چــه کمــين د زړه دردونــه پرې تسـکين کړي
خــپل د لاس دســمال ورتـــه د مـــينې نشــانه

برکت الله کمين

دښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمحقق خدمتګار
له خوا
چاپ ته تیار متنونه

۱ – د باچا خان لیکونه – دوهم ټوک
۲ – تازه ګلونه – د ۱۱۲ اوسنیو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
۳ – دیوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
۴ – د نعیم جان سندرې
۵ – د بیاض دیوان
۶ – د احمدګل شاعري
۷ – د وړو لوبې – د بینا صاحب لیکنه

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا د شعر په اقتفاکې

غزل

آچې خرخول یې شورنخود او ګندنه
اوس یې د وطن په سر اخیستې بیانه

لا خو مات بنګړي دې د روسیې په غېږ کې وینمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه یارانه؟

څنګه په هغې ژبې خبرې د حیا وکړو
نشته چې توپیر پکې د نر او زنانه

غواړم دانه دار سړي له تا ځني وطن لره
نه غواړم کندهاره! ستا انارې بېدانه

ولې راته خپل وطن پردې ښکارېږي نن
زه شوم بېګانه او که دا خلک بېګانه

مونږ خو د منو غله هم په توره شپه کې پېژنو
یار خو لا په بده وهي غټه هندوانه

مونږ خو ترې امید د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دې زړې ابۍ مو په باز څه وکړه کانه

ته هم څه صحرا ته لېونیه د حفیظ په شان
غواړې که عفت دې د شلېدلي ګریوانه

ح.ن پیرزاده
سویډن - ستوکهولم، اګست ۲۰۰۴

اباسین

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library